

Suriye, İran ve Ortadoğu'da Kuvvetler Dengesi

İçeriği Yazan: [Politika Dergisi](#) [1] Zaman: Per, 15/12/2011 - 20:28

Yazar Adı: George Friedman

ABD askerleri, 2011 sonu olarak belirlenen Irak'tan çekiliş hareketini tamamlamak üzereler. Şimdi, bunun sonuçlarını ile hesaplaşmaya doğru gidiyoruz. Bu hesaplaşma, bölgede kuvvetler dengesinde olabilecek büyük bir kayma, **İran'ın oldukça marjinal bir güçten nüfuzlu bir güç durumuna geçme olasılığıdır.** Bu hareket ilerlerken **Amerika ve İsrail karşı hareketler** yapıyorlar. Bunları daha önce etraflı olarak konuşmuştuk. Yanıtlanmamış soru, bu karşıt hareketlerin bölgeye denge getirip getirmeyeceği, İran'ın bunlara karşıt bir davranışı olup olmayacağı, olursa ne ölçüde olacağı.

İran Amerika'nın çekilişi için hazırlıklar yapmaktaydı. İran'ın, Irak üzerine hükümran olacağını söylemek mantıksız olsa da, Tahran'ın, Bağdat üzerinde, Irak tarafından İran'ın istemediği davranışları engelleyecek güçlü nüfuzu olacağını söyleyebiliriz. Amerika'nın çekilişinin tamamlanması ile bu nüfuz daha güçlenecek ve bu geri çekiliş politikasında ani bir geri dönüş olmayacağı ortaya çıkacak. İran kuvvetinin yakınlığı ve gittikçe uzaklaşan, önemini kaybeden Amerikan gücü Irak'lı politikacıların hesabında bulunmalı.

Bu şartlar altında İran'a karşı direniş faydasız ve tehlikeli olacak. Kürtler gibi bazıları Amerikan'ın garantisi olduğu ve Amerikan şirketlerinin Kürt petrollerinde olan hatırı sayılır yatırımlarından dolayı bu taahhütlerini yerine getirecekleri inancındalar. Haritaya bir göz atış Amerika için bunu yapmanın ne kadar zor olduğunu gösteriyor. Bağdat rejimi Sünni liderleri tutukladı; tamamı hiçbir şekilde İran taraftarı olmayan Şii'ler de coşkulu bir direnişin bedelinin ne olduğunu biliyorlar.

Suriye ve İran

Suriye'deki durum bunu karmaşık bir hale getiriyor. Şimdiki cumhurbaşkanının babası, zamanın Suriye hava kuvvetleri kumandanı, bir darbe ile iktidarı ele geçirdiği 1970'den beri azınlıkta olan Aleviler Suriye devletine hakim oldu. Şii'liğin bir kolu olan Aleviler, çoğunluğu Sünni olan nüfusun yüzde 7'sini oluşturuyor. Yeni Alevi hükümetinin tutumu Nasır rejimi benzeri, laik, sosyalist ve ordu üzerine inşa edilmiş idi. İslam bir politik güç olarak Arap dünyasında yükselişe geçtiğinde Suriye'liler Mısır'daki Sedat rejimi ile ters düştüler, İran'ı bir sığınak olarak gördüler. İran'ın İslamcı rejimi Suriye'nin laik rejimini Lübnan'daki köktendinci Şii'lere karşı koruyucu oldu. İran ayrıca Suriye'nin Lübnan'daki maceralarına olduğu gibi, daha önemlisi Suriye'nin Sünni çoğunluğunu sindirmesine destek verdi.

Suriye ve İran, en çok Lübnan'da birlikte davrandılar. 1980'lerin başında Humeyni devriminden sonra İran, radikal Şii güçleri destekleyerek İslam dünyasındaki etkisini arttırmaya çalıştı. Hizbullah bunlardan biri idi. Karmaşıklığı tartabilmek için bir örnek: Suriye 1975'de, Hristiyan'lar adına ve Filistin Kurtuluş Örgütü'ne karşı Lübnan'ı işgal etti. Suriye, tarihsel olarak Lübnan'ı Suriye'nin bir

parçası olarak gördü ve üzerindeki nüfuzunu göstermek istedi. İran aracılığı ile Hizbullah, Suriye'nin Lübnan'daki gücünün aracı oldu.

Sonuçta, İran ve Suriye, bugüne kadar gelen, dengeli sayılabilecek uzun süreli bir birlik oluşturdu. Şu anda Suriye'de yaşanan huzursuzlukta, Amerika'lılar, Suudi'ler ve Türkler Beşşar Esad rejimine karşı düşmanca davranmaktalar. İran, aksine, Suriye hükümetini destekleyen tek ülke.

Bunun makûl bir sebebi var. Ayaklanmalardan önce Suriye ile İran arasındaki belirli ilişki, değişken olarak tarif edilebilir. Suriye, İran ve İran'ın Lübnan'daki vekilleri ile özerk olarak ilişki kurabiliyordu. Hizbullah gibi grupların önemli destekleyicilerinden biri olan Esad rejiminde, Suriye'liler duruma hakim olarak Hizbullah'ın Lübnan'daki gücünü kontrol altında tutuyordu. Suriye ayaklanması Esad rejimini kendini savunmaya, İran'la daha yakın ve dengeli bir ilişkiye yönelmeye zorladı. Türkiye ve Arap Birliği'nin karşıt davranışları ile Şam Sünni dünyada kendini yalnızlaştırılmış buldu. **İran ve çok ilginç, Irak Başbakanı Nuri El Maliki - Esad'ın tek dış destekçileri oldu.**

Şu ana kadar Esad düşmanlarına karşı dayandı. Orta ile aşağı rütbelerde bazı Sünni'lerin karşı tarafa geçmelerine rağmen ordu genel olarak sarsılmamış durumda, çünkü Aleviler kilit noktaları kontrol altında tutuyorlar. Libya'da olanlar, güç durumda olan Suriye liderliğine ve ordu içindeki bazı karşıtlarına da - kaybetmenin sonucunun ne olduğunu gösterdi. Ordu bütünlüğünü korudu, silahsız ve zayıf silahlarla donanmış bir halk toplumu, sayıca ne kadar büyük olursa olsun, yerinde sağlam duran bir orduyu yenemez. Esad'ın düşüşünü bekleyenler için anahtar, orduyu bölmek.

Eğer Esad bu badireyi atlattırsa ve şu anda, bekleyenlerin umutları sayılmazsa, atlatacak - bundan büyük kazançla çıkacak olan İran olacak. Irak geniş ölçüde İran'ın etkisinde kalırsa ve pek çok ülkeden ayrıştırılmış fakat Tahran tarafından desteklenen - Esad rejimi Suriye'de devam ederse, İran batı Afganistan'dan Akdeniz'e (burada Hizbullah'ı kullanarak) kadar uzanan bölgede hakim güç olarak ortaya çıkacaktır. Buna ulaşmak için İran'ın askeri gücünü kullanması gerekmeyecek Esad'ın bu badireyi atlattığı yeterli olacak. Suriye rejiminin kendini İran'a borçlu hissetmesi, İran ordusunun batıya doğru yönlendirilmesi olanağını getirecek, bu olanak bile çok ciddi tepkiler yaratacaktır.

The Middle East

502851 1-76

Bu nüfuz alanını

harita üzerinde canlandırılabilir. Suudi Arabistan'ın kuzey sınırları, Ürdün, ve Türkiye'nin güney sınırları ile belirlenecek bu bölge. İran'ın bu bölgeyi nasıl idare edeceği belirsiz, örneğin ne gibi bir güç göndereceği. Tek başına haritalar sorunu anlamaya yeterli değil; ancak sorunun varlığını gösteriyorlar. Ve sorun kesin değil – İran'ın etkisi altında, çok geniş stratejik bir alanı kapsayan, bir bloğun oluşma potansiyeli.

Hatırlamak lâzım ki İran'ın gizli askeri ağına ilaveten güçlü bir düzenli ordusu var. Bunlar ABD'nin zırhlı birliklerine karşı çıkıp galip gelemeyizler, fakat İran'la Lübnan arasında ABD zırhlı birlikleri yok. İran'ın yeterli gücü bu bölgeye getirebilme imkânı özellikle Suudi'lerin karşılaşacağı riskleri arttıracak. İran'ın hedefi bu riskleri öylesine arttırmak ki Suudi Arabistan karşı koyma yerine kabullenmeyi daha ehven bulsun. Haritayı değiştirmek buna erişmeye yardımcı olur.

Bu olasılıktan korkanlar – **ABD, İsrail, Suudi Arabistan ve Türkiye** – bunu engellemeye çalışacak. Şu anda bunun durdurulacağı yer artık Irak değil zira orada İran duruma hakim olan güç. Onun yerine Suriye'de olacak bu iş. Ve Suriye'de yapılacak kilit hareket Esad'ın devrilmesi için elden gelen her şeyin yapılması.

Geçen hafta, Suriye'deki ayaklanma yeni bir boyut kazanıyor gibi göründü. Son zamanlara kadar en kayda değer muhalefet hareketleri Suriye dışında, medyada yer alan direnmelerin de dışında yerleşik muhalefet grupları tarafından yürütüldüğü idi. Muhalefetin etkinlik derecesi hiçbir zaman belirli değildi. Tabii ki Sünni çoğunluk Esad rejimine karşıt ve nefret hisleri ile dolu. Fakat muhalefet

ve duygular, ölüm kalım savaşı veren kişilerden oluşan bir rejimi deviremez. Ve bu direnmelerin dışarıdan yapılan propagandalarda gösterildiği kadar güçlü olduğu da belirsiz idi.

Geçen hafta, Hür Suriye Ordusu – Türkiye ve Lübnan'da üslenmiş taraf değiştirmiş Sünni bir grup - taraf değiştirenlerin devlet tesislerine hücum ettiklerini, bu tesislerin arasında hava kuvvetleri istihbarat dairesi (rejimin geçmişine bakılırsa özellikle hassas bir nokta) ve Şam büyükşehir bölgesinde Baas Partisi binaları olduğunu beyan etti. Bunlar Hür Suriye Ordusu'nun üstlendiği ilk saldırılar değildi fakat geçen hafta güçlü propaganda aracı olarak kullanıldı. Bu saldırıların en önemli olan yönü, ufak çapta ve abartılmış olsalar da taraf değiştirenlerden bazılarının kaçıp Türkiye veya Lübnan'da kalmak yerine savaşmak istediklerini ortaya çıkarması idi.

İlginç olan, silahlı eylemlerdeki artışın - veya yeni güçlerin katılımı - İran ile ABD ve İsrail ilişkilerinin bozulduğu zamana rast gelmesi. İlişkilerin bozulması, İran'ın gizli bir eylemle Suudi Arabistan'ın ABD Büyük Elçisine suikast düzenlemekle suçlanması ve arkasından Bahreyn hükümetinin, Bahreyn'deki saldırıların İran'lı ajanlar tarafından organize edildiği iddiaları ile başladı. Bunları, Uluslararası Atom Enerjisi Komisyonu'nun İran'ın nükleer cihaz geliştirmedeki ilerleme raporu ve arkasından, İsrail'in kendi işi olduğunu neredeyse açıkça ima ettiği, 19 Kasım'da bir İran füze tesisindeki patlama takip etti. Bunların doğruluk derecesi bilinmese de, İran üzerindeki psikolojik baskı artıyor ve öyle görünüyor ki bu bilinçli olarak düzenleniyor.

Bu oyunda İsrail'in durumu en karmaşık olanı. İsrail'in Suriye ile, görünür olmasa da, Yaser Arafat'a ortak düşmanlıklarından kaynaklanan yürüyen bir ilişkisi vardı. İsrail için Suriye bildikleri bir şeytan idi . Kuzey sınırlarında Müslüman Kardeşler'in kontrolü altında bir Sünni devlet korku verici idi; yerine Esad'ı yeğlediler. Bölgesel güç dengesindeki değişikliğe bakarak, İsrail'in görüşü de değişiyor. Son on yılda, İran kaynaklı Şii tehlikesine oranla Sünni İslam tehlikesi azaldı. İleriye doğru bakıldığında İsrail'in kuzey sınırında Suriye, düşman bir güç olarak, cesaretlendirilmiş bir İran'dan daha az kaygı verici bir durum. İsrail dış politikasının mimarlarından Dışişleri Bakanı Ehud Barak'ın "rejimin sonuna doğru gidişin hızlandığını" görüyoruz demesi de bundan kaynaklanıyor. Sonuç için tercihi ne olursa olsun İsrail Suriye'deki olayları etkileyemez. Onun yerine, İsrail, İran tehlikesinin bölge politikalarını yeniden şekillendirmesinin en yüksek seviyede olduğu bir duruma uyum sağlıyor.

İran psikolojik kampanyalara alışkın. Bizim görüşümüze göre, İran yeraltında, kontrollü bir ortamda patlatabileceği nükleer bir cihaz yapabilecek duruma yaklaşmış olabilir; ancak laboratuvar (yani yeraltı) dışında kullanılabilecek bir nükleer silahtan çok uzakta. Burada, nükleer başlığı taşıyacak bir füzeye hassas deneme sisteminin yüklenebilmesi ve patlamasını bekleyiş var. Patlayabilir. Patlamayabilir. Uçuş esnasında havada yakalanabilir; bir karşı saldırı için "meşru savaş sebebi" olabilir.

Esas İran tehdidi nükleer değil. Öyle olabilir fakat nükleer silahlar olmasa bile İran bir tehlike olarak devam ediyor. Bugünkü yükseliş Amerika'nın Irak'tan çekilişinden kaynaklandı ve Suriye'deki olaylarla güçlendi. İran, yarın nükleer programını terketse de durumun karmaşıklığı devam edecek. Üstünlük İran'da; ABD, İsrail, Türkiye, ve Suudi Arabistan, hepsi, durumu kendi lehlerine çevirmenin yollarını arıyorlar.

Görünüşe göre iki yönlü bir strateji uyguluyorlar: savunma açıklarını yeniden gözden geçirmeye zorlayarak İran üzerindeki baskıyı arttır, ve İran'ın Irak üzerinde nüfuzunun sonuçlarını sınırlamak için Suriye hükümetini devir. Suriye rejimi devrilebilir mi, bu sorunlu. Eğer NATO karışmasaydı Libya'da Muammer Kaddafi bugün hayatta olacaktı. NATO Suriye'ye de el atabilir ancak Suriye Libya'ya göre daha karmaşık. Şu anda Araplar'ın İran'dan korkuları ne olursa olsun, ikinci bir Arap ülkesine, rejimi değiştirmek için yapılacak bir NATO taarruzu beklenmedik sonuçlar doğurabilir. Savaşların ne getireceği önceden bilinemez; savaşlar ilk seçenek değildir.

Sonuç olarak çözüm, Türkiye, Ürdün, ve Lübnan üzerinden Sünni karşıtların el altından desteklenmesi. Türkler katılır mı? İlginç olacak bunu görmek. Çok daha ilginç olanı acaba bu bir sonuç verecek mi? Suriye istihbaratı yıllardır etken bir şekilde Sünni karşıtların içine sızmış durumda. Rejime karşı gizli bir operasyon düzenlemek güç, ve bunun başarılı olabilmesi garanti değil. Yine de bundan sonraki hareket bu.

Fakat bu son hareket değil. İran'ı sınırlandırmak için Irak'taki politik duruma bir şekil vermek gerekli.

ABD'nin Irak'tan çekilişi ile Vaşington'un orada etkisi kalmadı. ABD'nin geliştirdiği bütün ilişkiler ABD gücünün bu ilişkileri koruması üzerine kurulmuştu. Amerika'nın gidişi ile bu ilişkilerin temelleri dağılır. Ve Suriye'de bile güç dengeleri kaymakta.

ABD'nin üç seçeneği var. Değişimi kabullen ve sonuçla yaşamaya çalış. İran'la bir anlaşmaya varmaya çalış, çok sıkıntılı ve pahalıya mal olur. Veya savaşa gir. Birincisi, sonuç ne çıkarsa Vaşington onunla yaşayabilir, varsayımı. İkincisi, İran'ın ABD ile alışverişe istekli olmasına bağlı. Üçüncüsü, bir savaşa girecek yeterli güce sahip olmaya ve Hürmüz Boğazı'nda İran'ın karşı taarruzlarını sineye çekmeye bağlı. Bunların hepsi belirsiz, dolayısıyla kritik olan Esad'ın devrilmesi. Bu oyunu ve gidişatı değiştirir. Fakat bu bile çok güç ve bir yığın riskle dolu.

Şimdi Irak'ta son perdedeyiz, ve bu umulandan çok daha ızdıraplı. Bununla, Avrupa krizine bir arada bakıldığında küresel sistemin yapısal bir krizde olduğu düşüncesinin doğruluğu görülüyor.

George Friedman / STRATFOR

22 Kasım 2011

Kaynak: <http://www.stratfor.com/weekly/20111121-syria-iran-and-balance-power-middle-east>
Hayır

Yorumlar

- [Dış Siyasa](#) [2]

Kaynak URL (20/05/2024 - 20:56 tarihinde yazdırıldı):

<https://politikadergisi.com/konuk-yazar/suriye-iran-ve-ortadoguda-kuvvetler-dengesi>

Bağlantılar:

[1] <https://politikadergisi.com/pd-uye/politika-dergisi>

[2] <https://politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/dis-siyasa>